

مکانیسم روان‌شناختی زیربنای اعتیاد به اینترنت و دلزدگی زناشویی: نقش میانجی گر پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی

The Psychological Mechanism Underlying Internet Addiction on Couple Burnout: The Mediating Role of Covert Relational Aggression and Marital Relationship Quality

Nazanin Fatehi, PhD Student

Mohsen Kachooei, PhD[□]

Fatemeh Joharifard, MSc

نازنین فاتحی^۱

محسن کچویی^۲

فاطمه جوهری فرد^۱

Abstract

Couple burnout, as a traumatic phenomenon in couples' interactions, can disrupt and separate the focus of the relationship, leading to undesirable consequences. It is therefore important to investigate the factors that influence it. Based on this, the aim of the present study was to determine the mediating role of marital relationship quality and covert relational aggression in the relationship between Internet addiction and couple burnout. The current research is a descriptive study conducted on 337 married women in Tehran in 1402. Participants were selected using the Convenience sampling method. Research data were collected using questionnaires on couple burnout (Pines;1996), covert relational aggression (Nelson & Carroll; 2006), internet addiction (Yang; 2009), and relationship quality scale (Chonody and et al.; 2016). Data were analyzed using Pearson correlation and path analysis. The results of mediation analysis showed that the direct effect of Internet addiction on couple burnout was significant ($\beta=0.210$; $p=0.000$). The indirect effect of Internet addiction on couple burnout was significant both through Covert Relational Aggression and through the quality of the couple's relationship ($\beta=0.039$; $p=0.002$ and $\beta=0.128$; $p=0.002$, respectively). Therefore, covert relational Aggression and marital relationship quality had a partial mediating role in the relationship between Internet addiction and couple burnout. The results of this research may be useful to mental health researchers and therapists by extending theoretical concepts in the field of couple therapy and providing new insights into the complexity of relationships. In addition, from a practical point of view, it can be used as a basis for the design of interventions for the improvement of couple relationships.

Keywords: Couple Burnout, Internet Addiction, Marital Relationship Quality, Covert Relational Aggression, Married Women

چکیده

دلزدگی زناشویی، به‌عنوان یک پدیده آسیب‌زا در تعاملات زوجی، با ایجاد پیامدهای نامطلوب می‌تواند کانون رابطه را آشفته و گسسته نماید. لذا، بررسی عوامل مؤثر بر آن حائز اهمیت است. بر این اساس، هدف از پژوهش حاضر تعیین نقش میانجی گر پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی در رابطه بین اعتیاد به اینترنت و دلزدگی زناشویی بود. پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی بود که روی ۳۳۷ زن متأهل شهر تهران در سال ۱۴۰۲ انجام شد. شرکت‌کنندگان با استفاده از روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه‌های دلزدگی زناشویی پاینز و همکاران (۱۹۹۶)، پرخاشگری رابطه‌ای پنهان کارول و همکاران (۲۰۰۶)، اعتیاد به اینترنت یانگ (۲۰۰۹) و کیفیت رابطه زوجی کوندی و همکاران (۲۰۱۶) استفاده شد. داده‌ها با روش همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل میانجی نشان داد که اثر مستقیم اعتیاد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی معنادار بود ($\beta=0.210$; $p=0.000$). اثر غیرمستقیم اعتیاد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی هم از طریق پرخاشگری ارتباطی پنهان و هم از طریق کیفیت رابطه زوجی نیز معنادار بود (به ترتیب $\beta=0.039$; $p=0.002$ و $\beta=0.128$; $p=0.002$). بنابراین، پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی در رابطه بین اعتیاد به اینترنت و دلزدگی زناشویی نقش میانجی‌گری جزئی را ایفا نمودند. نتایج این پژوهش می‌تواند با گسترش مفاهیم نظری در زمینه زوج درمانی و ارائه بینشی جدید در مورد پیچیدگی‌های روابط، برای محققان و درمانگران سلامت روان مفید واقع شود. افزون‌بر این، از منظر عملی می‌تواند به‌عنوان مبنایی برای طراحی مداخلات جهت بهبود روابط زوجی قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: دلزدگی زناشویی، اعتیاد به اینترنت، پرخاشگری ارتباطی پنهان، کیفیت رابطه زوجی، زنان متأهل

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۰/۱۰ تصویب نهایی: ۱۴۰۳/۵/۱۸

۱. گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران.

۲. گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

● مقدمه

در یک ازدواج رضایت‌بخش، اغلب زوجین با این انتظار که عشق و تعهدشان در طول زمان مستحکم‌تر شود و به یک رابطه پایدار بدل شود، پیوند عاطفی را شکل می‌دهند (جوکی پردانی و همکاران، ۲۰۲۳). اما در گذر زمان، برخی عوامل زیربنایی و چالش‌ها از جمله انباشت خواسته‌ها و نیازهای میان‌فردی ارضاننده، ممکن است سبب گسستگی ارتباط عاطفی زوجین و بروز پیامدهای منفی بالقوه از جمله دلزدگی زناشویی (couple burnout) شود. به طوری که آنها متوجه می‌شوند که واقعیت ازدواج و پیوندشان، برخلاف انتظارات‌شان رخ داده است (باقری و همکاران، ۲۰۲۳).

از منظر پاینز، دلزدگی زناشویی در طی فرایندی تدریجی با وضعیتی همچون خستگی جسمانی، عاطفی، روانی و احساس تنیدگی، ناامیدی، ازدست‌دادن اشتیاق بروز می‌نماید (صباغ و همکاران، ۲۰۲۰). در این وضعیت، نه تنها زوجین احساس تباهی و دلسردی می‌کنند بلکه هیچ علاقه‌ای هم به توضیح مسائل خود ندارند؛ زیرا هیچ آمیدی در رابطه باقی نمانده است که تلاشی در جهت حل مشکلات داشته باشند. در نهایت، با افزایش پیامدهای آسیب‌زا در پیوند عاطفی و تداوم چرخه معیوب، مواجه می‌گردند (فاتحی و همکاران، ۲۰۲۱). لذا، لزوم شناسایی عوامل مرتبط با دلزدگی زناشویی در پیشگیری از طلاق و گسستگی پیوند زوجین برجسته می‌شود. بر این اساس، یکی از عوامل مرتبط با دلزدگی زناشویی که به نظر می‌رسد اثرات منفی قابل توجهی بر زندگی زناشویی دارد، اعتیاد به اینترنت است (تبرزن و همکاران، ۲۰۲۲). زیرا همواره برقراری حفظ تعادل در استفاده سالم از تکنولوژی‌های هوشمند یکی از چالش‌های اساسی در رابطه بین زوجین بوده است، به طوری که، وقتی یکی از زوجین به شکل افراطی به استفاده از فضای مجازی می‌پردازد، ممکن است از انگیزه‌اش برای تعامل با همسر کاسته شود و در نتیجه، با اثرات منفی بر ارتباط بین زوجی، مواجه شوند (کازوکریا و همکاران، ۲۰۲۲). از این‌رو، اعتیاد به اینترنت (internet addiction) به عنوان یک اختلال و مشکل جهانی در بهداشت عمومی، به استفاده نامناسب و بیش از حد از تکنولوژی‌های هوشمند و اینترنت اطلاق می‌شود که به سبب نبود کنترل فرد در استفاده از آن، پیامدهای منفی بالقوه‌ای نظیر اختلال‌های خلقی، احساس تنهایی و تعامل کمتر با خانواده و دوستان، کج خلقی، اضطراب و ناآرامی را به همراه دارد (بریتو و همکاران، ۲۰۲۳؛ حاج حسینی و همکاران، ۱۴۰۰).

در همین راستا، نتایج پژوهش‌های اخیر، حاکی از آن است که اعتیاد به اینترنت با دلزدگی زناشویی (باقری و همکاران، ۲۰۲۳؛ صباغ و همکاران، ۲۰۲۰)، نارضایتی و آشفتگی زوجی (مقصودی و وفادوست، ۲۰۲۳) و کاهش رضایت از رابطه (وایت و همکاران، ۲۰۲۳) در ارتباط است. در نتیجه، اعتیاد به اینترنت احتمالاً با کاهش تدریجی روند صمیمیت زوجی، زمینه‌ی بروز دلزدگی زناشویی را فراهم آورد (باقری و همکاران، ۲۰۲۳؛ صباغ و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین، هرچند که پژوهش‌های متعددی به بررسی رابطه بین اعتیاد اینترنت و دلزدگی زناشویی پرداخته‌اند اما در این بین، به دلیل نبود بررسی سازوکار اساسی این ارتباط، متغیرهایی که احتمالاً می‌توانند در این رابطه، نقش میانجی داشته باشند، ناشناخته باقی مانده‌اند. در نتیجه، لزوم شناسایی مکانیسم میانجی‌گر به منظور شناسایی متغیرهای زیربنایی تبیین‌کننده در رابطه بین اعتیاد اینترنت و دلزدگی زناشویی اهمیت پیدا می‌کند.

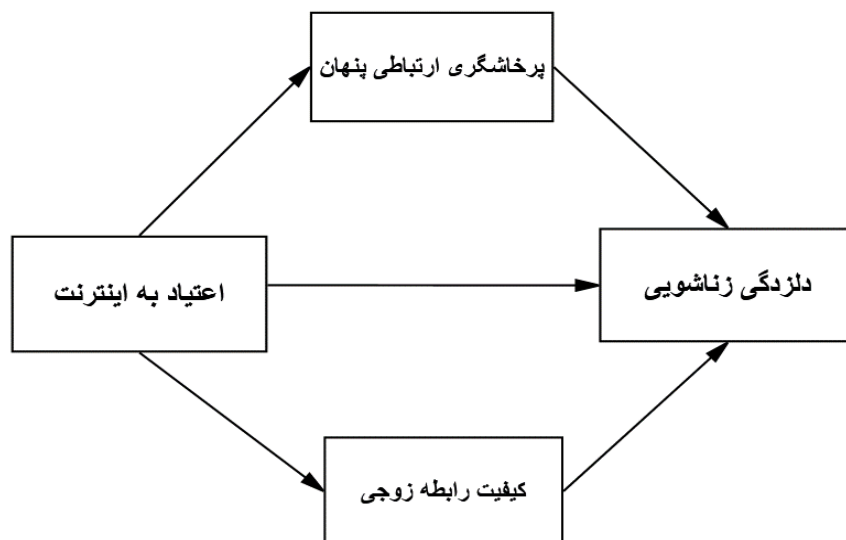
بر این اساس، به نظر می‌رسد که کیفیت رابطه زوجی (marital relationship quality)، مکانیسم مهمی برای رضایت از زندگی زوجی و افزایش نرخ پیامدهای مثبت در روابط عاشقانه زوجین تلقی شود (یام، ۲۰۲۳). کیفیت رابطه زوجین که ترکیبی از سازگاری و شادکامی است، منعکس‌کننده ارزیابی کلی زوجین از میزان جنبه‌های مثبت روابط زناشویی و کارکردهای روزانه‌شان است (تقی‌زاده فیروزجانی و همکاران، ۱۳۹۶؛ فارسانی و همکاران، ۱۴۰۲)، که ممکن است از طریق کاهش عوامل رابطه‌ای مانند صمیمیت، علاقه و توجه عاطفی در زوجینی که در طول روابط عاشقانه خود در معرض استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی و اینترنت قرار می‌گیرند، کاهش یابد و احتمالاً زمینه بروز سرخوردگی زوجی فراهم شود (یام، ۲۰۲۳). در همین راستا، نتایج یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که کیفیت رابطه زوجین با رضایت زناشویی (جمشیدیان نائینی و همکاران، ۲۰۲۱)، دلزدگی زناشویی (نجاتیان و همکاران، ۲۰۲۱) و رضایت از رابطه (یام، ۲۰۲۳) و رضایت جنسی (تبرزن و همکاران، ۲۰۲۲) رابطه دارد.

افزون‌براین، یکی دیگر از متغیرهایی که احتمالاً بتواند سازوکار بین اعتیاد به اینترنت با دلزدگی زناشویی را تبیین نماید، پرخاشگری ارتباطی پنهان (covert relational aggression) است (میکائیلی و همکاران، ۲۰۲۲؛ سیادت و همکاران، ۲۰۲۳). پرخاشگری ارتباطی پنهان، به رفتارهایی اطلاق می‌شود که یکی از زوجین به شکلی هدف‌مند سعی می‌کند از دو طریق؛ ۱) تخریب تصویر اجتماعی (کناره‌گیری عاطفی، به فرد مقابل یا به رابطه زوجی آسیب برساند. در تخریب تصویر اجتماعی، که نمودی از پرخاشگری

ارتباطی پنهان در زندگی زناشویی است، یکی از زوجین با استفاده از روش‌های ارتباطی غیرمستقیم همچون تهمت، شایعه‌پراکنی، افشای اطلاعات خصوصی رابطه زوجی، سعی دارد که کنترل و تسلط بر همسر را به دست آورد. در کناره‌گیری عاطفی، به‌عنوان نمودی دیگر از پرخاشگری ارتباطی پنهان، شخص از طریق رفتارهایی همچون نبود شفقت‌ورزی با همسر، امتناع از صمیمیت جنسی و عاطفی و یا تهدید به ترک رابطه، محبت خود را از همسرش دریغ می‌کند (سیادت و همکاران، ۲۰۲۳). در همین راستا، نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که عامل پرخاشگری ارتباطی پنهان از لحاظ نظری بر جنبه‌های متعددی از سلامت روانی تمرکز دارد؛ از جمله اینکه زوجین با سطح بالاتر پرخاشگری ارتباطی پنهان با بی‌اعتمادی زناشویی (سیادت و همکاران، ۲۰۲۳)، نارضایتی زوجی (چو و همکاران، ۲۰۲۳) و سوگیری اسناد خصمانه (کالتون و همکاران، ۲۰۲۳) مواجه می‌شوند.

از این رو، طبق نظریه مبتنی بر مدل تعاملی استرس و مقابله که بر تأثیر متقابل بین عوامل استرس‌زای بیرونی، ارزیابی شناختی، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدهای روانی تأکید دارد، به نظر می‌رسد که پرخاشگری ارتباطی پنهان و دلزدگی و رضایت زوجی بتوانند یکدیگر را به طرز قابل توجهی تحت تأثیر قرار دهند؛ به طوری که اعتیاد به اینترنت به‌عنوان یک عامل استرس‌زای بیرونی در یک رابطه زناشویی با ایجاد فشار و تنش بین زوجین، رفتارهای پرخاشگری ارتباطی پنهان را به مثابه مکانیسم مقابله با استرس فعال می‌کند و احتمالاً طی روندی فرسایشی، سبب تشدید دلزدگی زناشویی شود (رز و همکاران، ۲۰۲۲؛ سان و همکاران، ۲۰۲۳).

در نهایت، از آنجا که بروز دلزدگی زناشویی یکی از مقدمات جدایی و طلاق است و در طی دهه‌های اخیر در ایران افزایش چشمگیر طلاق، سبب پیامدهای نامطلوبی برای زوجین شده است (دماری و همکاران، ۱۴۰۱؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۷) لذا، هرگونه کاستی در کفایت‌های ارتباطی و عاطفی زوجین به‌همراه سایر عوامل روان‌شناختی، ممکن است مانعی در برقراری ارتباط سازنده و کاهش رضایت از رابطه شود. در نتیجه، پژوهش‌های متنوع در این زمینه، ممکن است از طریق شناسایی مسیرهای اثرگذاری متغیرها به تهیه مداخله‌ها و راهبردهای متناسب منجر شود. از این رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی مکانیسم روان‌شناختی زیربنای اعتیاد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی با نقش میانجی‌گر پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی اجرا شد. شکل ۱ الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

شکل ۱. نقش میانجی‌گر پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی در رابطه بین اعتیاد به اینترنت و دلزدگی زناشویی

• روش

این پژوهش از نظر هدف، بنیادی و از نظر روش‌شناسی در زمره پژوهش‌های توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش، کلیه زنان متأهل مناطق ۲۲ گانه شهر تهران در سال ۱۴۰۲ بودند که به شیوه در دسترس مورد نمونه‌گیری قرار گرفتند. به علاوه، بنا به نظر کلاین و همکاران (۲۰۲۲)، که پیشنهاد می‌کند به ازای هر پارامتر در مدل حداقل ۱۰ تا ۲۰ مورد باید به حجم نمونه اضافه شود، ۴۵۰ آزمودنی با در نظر گرفتن احتمال ریزش برای پژوهش حاضر در نظر گرفته شد، اما از این تعداد، ۱۱۳ آزمودنی به دلیل نداشتن

ملاک ورود از داده‌های جمع‌آوری شده حذف شدند و در نتیجه، تحلیل نهایی با ۳۳۷ آزمودنی انجام شد. ملاک‌های ورود به پژوهش حاضر شامل: (۱) بازه سنی بین ۲۰ تا ۴۸ سال؛ (۲) در حال زندگی مشترک و گذشت حداقل دو سال از زندگی زوجی؛ (۳) سطح تحصیلات حداقل دیپلم؛ (۴) نبود ابتلا به بیماری‌های جسمانی و روانی جدی مستلزم مصرف داروهای روان‌پزشکی (باتوجه به گزارش فرد در پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی)؛ (۵) نداشتن سوء مصرف مواد (باتوجه به گزارش فرد در پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی) بود. ملاک‌های خروج این پژوهش شامل: (۱) پاسخگویی ناقص به پرسشنامه‌ها؛ (۲) نداشتن تمایل به همکاری بود. از این رو، به جمع‌آوری داده‌های پژوهش با استفاده از پرسشنامه آنلاینی که از طریق google form طراحی شده بود؛ پرداخته شد. بدین منظور، در ابتدای پرسشنامه به جهت اطمینان‌بخشی به شرکت‌کنندگان پژوهش، شرح مختصری از هدف پژوهش و نیز تضمین محرمانگی اطلاعات‌شان داده شد. در ادامه، پس از قرار دادن لینک پرسشنامه در پلتفرم‌های مجازی (تلگرام، واتساپ و اینستاگرام)، آن دسته از زنان متأهلی که داوطلب شرکت در پژوهش حاضر بودند، با ارسال پیام به مسئولین اجرایی پژوهش تمایل خود را اعلام کردند. در نهایت اینکه، تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی انجام شد. در سطح آمار توصیفی، که با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ انجام شد، به ارائه شاخص‌هایی همچون میانگین و انحراف معیار، کجی و کشیدگی پرداخته و برای بررسی اثر میانجی، به تحلیل میانجی با استفاده از تحلیل مسیر پرداخته شد. تحلیل‌های آماری این قسمت به کمک نسخه ۲۴ نرم‌افزار AMOS انجام شد.

• ابزارها

در پژوهش حاضر به منظور گردآوری داده‌ها، علاوه بر گردآوری اطلاعات دموگرافیک از جمله (سن افراد، شاغل بودن یا نبودن افراد، سطح تحصیلات، مدت زمان ازدواج آنها) از ۴ پرسشنامه روان‌شناختی نیز استفاده گردید که پرسشنامه‌های مورد استفاده به شرح ذیل بودند:

الف. اندازه‌گیری دلزدگی زناشویی (CBM - couple burnout measure). یک ابزار خودسنجی ۲۱ ماده‌ای است که پاییز در سال ۱۹۹۶ به منظور اندازه‌گیری درجه دلزدگی زناشویی در بین زوج‌ها تدوین کرد. نمره‌گذاری این ابزار براساس مقیاس لیکرت ۷ درجه‌ای از (۱ = هرگز، ۲ = یکبار طی مدتی طولانی، ۳ = به ندرت، ۴ = گاهی، ۵ = معمولاً، ۶ = غالباً و ۷ = همیشه) تنظیم شده است که حد بالای نمره ۱۴۷ و حد پایین نمره ۲۱ است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده فرسودگی بیشتر است. این پرسشنامه با ۲۱ ماده، شامل سه جزء اصلی دلزدگی جسمی (احساس دلزدگی، سستی و داشتن اختلال‌های خواب) از پافتادن عاطفی (احساس افسردگی، ناامیدی، در دام افتادن) و از پافتادن روانی (احساس بی‌ارزشی، سرخوردگی، خشم نسبت به همسر) است. روایی پرسشنامه به وسیله بررسی همبستگی‌های منفی با ویژگی‌های ارتباط مثبت شامل امنیت، خودشکوفایی، احساس هدف‌مندی به تأیید رسیده است و نسخه‌های ترجمه‌شده به طور موفقیت‌آمیزی در مطالعات بین فرهنگی در فرهنگ‌های مختلف استفاده شده است. ضریب اعتبار این ابزار با روش بازآزمایی ۰/۸۹ برای یک دوره یک‌ماهه، ۰/۷۶ برای دو ماه و ۰/۶۶ برای دوره ۴ ماهه محاسبه شد. همچنین اعتبار این ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در دامنه بین ۰/۹۱ تا ۰/۹۳ محاسبه شده است. در ایران، ادیب راد (۱۳۸۴) پس از اجرای این ابزار، ضریب اعتبار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۷۶ گزارش کرد. افزون‌بر این، در پژوهش فاتحی و همکاران (۲۰۲۱)، ضریب اعتبار این ابزار، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش شد. در پژوهش حاضر نیز میزان همسانی درونی این ابزار با روش آلفای کرونباخ، ۰/۹۴ به دست آمد.

ب. آزمون اعتیاد به اینترنت کیمبرلی یانگ (Internet Addiction Test IAT). آزمون اعتیاد به اینترنت توسط یانگ در سال ۲۰۰۹ به منظور سنجش میزان وابستگی افراد به اینترنت تدوین شد. این آزمون دارای ۲۰ ماده است که پاسخ‌های آن در یک پیوستار پنج درجه‌ای از (۱ = به ندرت، ۲ = گاهی اوقات، ۳ = معمولاً، ۴ = اغلب اوقات و ۵ = همیشه) قرار گرفته است و درجه اعتیاد خفیف، متوسط و شدید اعتیاد به اینترنت را اندازه‌گیری می‌کند. امتیاز کلی آزمون از طریق جمع امتیازات پاسخ‌دهنده به تک تک سوالات آزمون به دست می‌آید و پایین‌ترین نمره ۲۰ و بالاترین امتیاز ۱۰۰ است. بدیهی است که هرچه این نمره بالاتر باشد، بیانگر اعتیاد بالاتر فرد به اینترنت خواهد بود و بالعکس. در پژوهش الماسی و همکاران (۱۴۰۰)، مقدار ضریب آلفای کرونباخ کل آزمون را برابر با ۰/۹۴ به دست آمد که نشان‌دهنده همسانی درونی بالای آزمون است. در پژوهش علوی و همکاران (۲۰۱۰)، روایی محتوایی و همگرا، بازآزمایی (۲۰/۸۲ = r)،

همسانی درونی ($\alpha = 0/88$) و تنصیف ($= 20/72$) محاسبه شد که باتوجه به نتایج قابل قبول بود. در پژوهش حاضر، میزان همسانی درونی این آزمون با روش آلفای کرونباخ، $0/87$ به دست آمد.

ج. مقیاس پرخاشگری ارتباطی پنهان (covert relational aggression scale-CRAS). مقیاس پرخاشگری ارتباطی پنهان توسط نلسون و کارول در سال ۲۰۰۶، به منظور سنجش کناره‌گیری عاطفی و خراب کردن وجهه اجتماعی در روابط زوجین، تدوین شد. این مقیاس دارای ۱۲ ماده (هر زیرمقیاس دارای ۶ ماده) است و هدف آن ارزیابی میزان پرخاشگری ارتباطی پنهان در دو بعد کناره‌گیری عاطفی (سؤال‌های ۱ تا ۶) و خراب کردن وجهه اجتماعی (سؤال‌های ۷ تا ۱۲) است که در مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت از (۱= خیلی کم، ۲= نسبتاً کم، ۳= کم، ۴= متوسط، ۵= زیاد، ۶= نسبتاً زیاد و ۷= خیلی زیاد) نمره‌گذاری می‌شود. برای به دست آوردن امتیاز کلی مقیاس، امتیازات مربوط به تک تک سؤال‌ها با هم جمع می‌شود که این امتیاز دامنه‌ای از ۱۲ تا ۸۴ خواهد داشت. نلسون و کارول با روش تحلیل عاملی تأییدی، ۶ ماده برای کناره‌گیری عاطفی و ۶ ماده برای خراب کردن وجهه اجتماعی را تأیید کردند. آنها ضریب آلفای کرونباخ نمرات کناره‌گیری عاطفی را برای شوهران $0/90$ و برای همسران آنها $0/86$ و همچنین آلفای کرونباخ خراب کردن وجهه اجتماعی را برای شوهران $0/88$ و برای همسران آنها $0/90$ گزارش کردند. خزاعی و همکاران (۱۳۹۵)، در جمعیت ایرانی با روش تحلیل عاملی اکتشافی نشان دادند که مقیاس ۱۲ ماده‌ای پرخاشگری ارتباطی پنهان از دو عامل (کناره‌گیری عاطفی و خراب کردن وجهه اجتماعی) اشباع شده است که ۵۶ درصد از واریانس مقیاس را تبیین می‌کنند. تحلیل عاملی تأییدی نیز نشان داد که مدل ۲ عاملی مقیاس پرخاشگری ارتباطی پنهان به خوبی با داده‌ها برازش دارد و ضریب آلفای کرونباخ $0/85$ ، اعتبار همگرا $0/47$ و اعتبار واگرا $0/42$ - به دست آمد که همگی در سطح $P \leq 0/01$ معنادار بودند؛ لذا می‌توان آن را برای سنجش میزان پرخاشگری ارتباطی پنهان زوج‌ها به کار برد. در پژوهش حاضر، میزان همسانی درونی این مقیاس با روش آلفای کرونباخ، $0/86$ به دست آمد.

د. مقیاس کیفیت رابطه زوجی (relationship quality scale-RQS). این مقیاس توسط کوندی و همکاران در سال ۲۰۱۶ به منظور سنجش کیفیت روابط زوجین تدوین شد. این مقیاس دارای ۹ ماده و یک عامل است که یک سوال آن به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. هر ماده دارای طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از (۱= کاملاً مخالفم، ۲= مخالفم، ۳= نظری ندارم، ۴= موافقم و ۵= کاملاً موافقم) با دامنه نمره ۹ تا ۴۵ است. هرچه نمره ابزار بالاتر باشد، کیفیت رابطه زوجی بهتر است. ضریب آلفای کرونباخ توسط کوندی و همکاران، $0/89$ به دست آمد که نشان دهنده همسانی درونی بالای این ابزار است. در پژوهش تقی زاده فیروزجانی و همکاران (۱۳۹۶)، اعتبار ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، $0/90$ و همبستگی درون طبقه‌ای را $0/92$ به دست آمد. آنها همچنین میزان روایی محاسبه شده برای این مقیاس را در حد مطلوب گزارش نمودند. در پژوهش حاضر، میزان همسانی درونی این مقیاس با روش آلفای کرونباخ، $0/91$ به دست آمد.

• یافته‌ها

حجم نمونه نهایی پژوهش حاضر شامل ۳۳۷ زن متأهل بود که به طور متوسط $36/52$ سال (انحراف معیار $= 6/95$) سن داشتند و به طور متوسط $14/48$ سال (انحراف معیار $= 7/63$) از ازدواج آنها سپری شده بود. از نظر تحصیلات ۱۷۴ نفر ($51/6$ درصد) دارای مدرک دیپلم، ۲۶ نفر ($7/7$ درصد) دارای مدرک کاردانی، ۱۱۰ نفر ($32/6$ درصد) دارای مدرک کارشناسی، ۲۴ نفر ($7/1$ درصد) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۳ نفر ($0/9$ درصد) دارای مدرک دکتری بودند. در نهایت اینکه از نظر شغل ۲۴۶ نفر (73 درصد) خانه‌دار، ۳۷ نفر (11 درصد) کارمند دولتی، ۲۵ نفر ($7/4$ درصد) دارای شغل آزاد، ۵ نفر ($1/5$ درصد) دانشجو و ۲۴ نفر ($7/4$ درصد) مشغول به سایر مشاغل بودند. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
دلزدگی زناشویی	۳/۳۳۱	۱/۱۰۳	۰.۲۹۴	۰/۴۶۵
اعتیاد به اینترنت	۳۲/۶۴۷	۹/۹۵۶	۰/۹۹۷	۰/۵۵۴
پرخاشگری ارتباطی پنهان	۳۱/۲۲۶	۱۴/۸۱۷	۰/۷۲۰	-۰/۱۴۹
کیفیت رابطه زوجی	۳۱/۲۶۷	۹/۱۶۷	-۰/۳۸۹	-۰/۸۳۶

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، میانگین دلزدگی زناشویی برابر با ۳/۳۳۱، اعتیاد به اینترنت برابر با ۳۲/۶۴۷، پرخاشگری ارتباطی پنهان برابر با ۳۱/۲۲۶ و رابطه کیفیت زوجی برابر با ۳۱/۲۶۷ بود. با توجه به اینکه تحلیل مسیر مبتنی بر همبستگی‌ها است، ماتریس همبستگی در جدول ۲ گزارش شد.

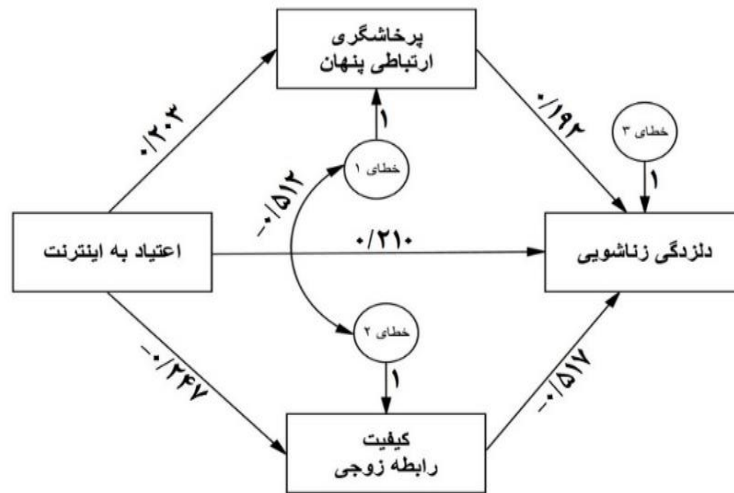
جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴
۱. دلزدگی زناشویی	۱			
۲. اعتیاد به اینترنت	*.۰/۳۷۷	۱		
۳. پرخاشگری ارتباطی پنهان	*.۰/۵۱۲	*.۰/۲۰۳	۱	
۴. کیفیت رابطه زوجی	*.۰/۶۷۲	*.۰/۲۴۷	*.۰/۵۳۶	۱

* P<0/001

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، همه ضرایب همبستگی معنادار بودند ($p < 0/001$). از آنجایی که در علوم رفتاری، ضرایب همبستگی ۰/۱، ۰/۳ و ۰/۵ به ترتیب نمایانگر ضریب همبستگی ضعیف، متوسط و قوی هستند (کولیک، ۲۰۰۶). بنابراین این ضرایب در دامنه نسبتاً متوسط تا قوی گسترش داشتند. قبل از انجام دادن تحلیل میانجی، ابتدا پیش‌فرض‌های خاص این روش یعنی نبود داده‌های پرت تک‌متغیره و چندمتغیره و برخورداری متغیرها از توزیع هنجار تک‌متغیره و چندمتغیره بررسی شدند (بیرن، ۲۰۱۶). بررسی نمرات استاندارد نشان داد که نمرات ۸ نفر در متغیر اعتیاد به اینترنت و نمره یک نفر در متغیر پرخاشگری ارتباطی پنهان بیش از سه انحراف معیار از میانگین فاصله داشتند. این شرکت‌کنندگان به دلیل داشتن نمره‌های پرت تک‌متغیره از همه تحلیل‌های توصیفی و استنباطی کنار گذاشته شدند. سپس برای بررسی نبود داده‌های پرت چندمتغیره از فاصله ماهالانویس (Mahalanobis distance) استفاده شد. از آنجایی که در این پژوهش ۴ متغیر وجود داشت، مقدار 2χ بحرانی مربوط به فاصله ماهالانویس برابر با ۹/۴۹ است. با توجه به اینکه میزان 2χ مربوط به هیچ‌یک از شرکت‌کننده‌ها بیشتر از میزان 2χ بحرانی نبود، بنابراین هیچ داده پرت چندمتغیره‌ای در بین نمره‌ها وجود نداشت. سپس، توزیع هنجار متغیرها بررسی شد. همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، میزان کجی و کشیدگی همه متغیرها بین -۱ و ۱ قرار داشت (تاباچنیک و همکاران، ۲۰۱۸) بنابراین همه متغیرها از توزیع هنجار تک‌متغیره برخوردار بودند. در نهایت اینکه برای بررسی توزیع هنجار چندمتغیره از آزمون ماردیا استفاده شد. میزان آماره برابر ۰/۷۳۴ بود که نشانگر وجود توزیع هنجار چندمتغیره بود ($p > 0/05$). بر این اساس، همه پیش‌فرض‌ها برقرار بودند. لازم به ذکر است که برای برآورد پارامترهای مدل، از روش برآورد بیشینه احتمال (maximum likelihood) استفاده و اثر میانجی (اثر غیرمستقیم) با روش بوت استرپ برآورد شد. لازم به ذکر است که سطح معناداری در همه تحلیل‌ها $p < 0/05$ در نظر گرفته شد. بنابراین، با توجه به برقرار بودن پیش‌فرض‌های تحلیل میانجی، این تحلیل انجام شد. ابتدا شاخص‌های برازش مدل مورد بررسی قرار گرفتند. مقدار χ^2 عدد ۱۰۲/۲۰۹ به دست آمد ($p < 0/001$) که بیانگر عدم برازش مدل بود. شاخص‌های برازش دیگر نیز به صورت زیر به دست آمدند: $GFI = 0/884$ ، $TLI = 0/738$ ، $CFI = 0/735$ و $RMSEA = 0/172$. با توجه به اینکه در مورد TLI ، GFI و CFI ارزش بالاتر از ۰/۹۵ و در مورد $RMSEA$ و $SRMR$ ارزش پایین‌تر از ۰/۰۵ نشانگر برازش مدل در نظر گرفته می‌شوند (بیرن، ۲۰۱۶). بر این اساس، شاخص‌های برازش نشان می‌دهند که داده‌ها با مدل، برازش کافی نداشتند. بر همین اساس، مدل اصلاح گردید. شاخص‌های تعدیل (modification indices) مدل نشان دادند که لازم است تا عبارت‌های خطای دو متغیر میانجی با یک پیکان دوطرفه به یکدیگر متصل شوند. این موضوع بیانگر آن است که دو متغیر میانجی واریانس خطای مشترکی داشتند. پس از انجام این تعدیل، مدل پژوهش به یک مدل اشباع (saturated model) تبدیل گردید که مدل‌های اشباع همیشه از برازش کامل با داده‌ها برخوردارند (بیرن، ۲۰۱۶). از آنجایی که مدل تعدیل‌شده دارای برازش بود، پارامترهای آن برآورد شدند. ضرایب غیراستاندارد و استاندارد مسیرهای مستقیم در جدول ۳ نشان داده شده‌اند. همچنین مدل پژوهش به همراه پارامترهای استاندارد در شکل ۲ نمایش داده شده است.

شکل ۲. مدل پژوهش به همراه پارامترهای استاندارد

همان‌گونه که جدول ۳ و ۴ نشان می‌دهد، همه اثرات مستقیم معنادار بودند ($p < 0.01$). اثر کل اعتیاد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی معنادار بود ($\beta = 0.377$; $p = 0.003$). همچنین اثر غیرمستقیم اعتیاد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی از طریق متغیر میانجی پرخاشگری ارتباطی پنهان نیز معنادار بود ($\beta = 0.39$; $p = 0.002$). بنابراین پرخاشگری ارتباطی پنهان نقش میانجی را ایفا می‌نمود زیرا اثر میانجی زمانی وجود دارد که هم اثر کل و هم اثر غیرمستقیم (یعنی اثر از طریق متغیر میانجی) معنادار باشند. سپس برای بررسی نوع میانجی باید به بررسی اثر مستقیم بپردازیم، که اگر اثر مستقیم معنادار بود، میانجی از نوع جزئی (partial mediation) و اگر اثر مستقیم معنادار نبود، میانجی از نوع کامل (full mediation) است. لازم به ذکر است که اثرات جزئی می‌توانند رقابتی (competitive) یا مکمل (complementary) باشند؛ بدین صورت که اگر اثر مستقیم و غیرمستقیم در یک جهت باشند، نوع میانجی مکمل و در صورتی که اثر مستقیم و غیرمستقیم در خلاف جهت هم باشند، نوع میانجی رقابتی خواهد بود (نیتزل و همکاران، ۲۰۱۶).

بنابراین، مطابق با جدول ۳، از آنجایی که اثر مستقیم اعتیاد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی نیز معنادار بود ($\beta = 0.210$ ؛ $p = 0.000$) و اثرات مستقیم و غیرمستقیم در یک جهت قرار داشتند، بنابراین متغیر پرخاشگری ارتباطی پنهان یک میانجی جزئی مکمل محسوب می‌شود. در مورد نقش میانجی متغیر کیفیت رابطه زوجی نیز ملاحظه می‌شود که اثر غیرمستقیم اعتیاد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی از طریق متغیر میانجی کیفیت رابطه زوجی نیز معنادار بود ($\beta = 0.128$ ؛ $p = 0.002$). بنابراین با توجه به معناداری اثر غیرمستقیم، توضیحات پیشین درباره وضعیت اثرات مستقیم و کل، و همچنین همسویی اثرات مستقیم و غیرمستقیم، مشخص شد که کیفیت رابطه زوجی نیز نقش میانجی جزئی مکمل را ایفا می‌کرد. بنابراین در مجموع می‌توان گفت که فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. به‌طور خلاصه، اعتیاد به اینترنت با میانجی‌گری پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی توانست ۵۲/۵ درصد از واریانس دلزدگی زناشویی را تبیین نماید ($p < 0.01$).

جدول ۳. ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مسیرهای مستقیم مدل پژوهش

متغیرها	نوع اثر	ضریب غیراستاندارد	ضریب استاندارد	خطای استاندارد (SE)	مقادیر بحرانی (C.R)	معناداری (P)
اعتیاد به اینترنت ← پرخاشگری ارتباطی پنهان	مستقیم	۰/۳۰۲	۰/۲۰۳	۰/۰۷۹	۲/۵۶	۰/۰۰۱
اعتیاد به اینترنت ← کیفیت رابطه زوجی	مستقیم	-۰/۲۲۸	-۰/۲۴۷	۰/۰۴۹	۵/۰۴	۰/۰۰۱
اعتیاد به اینترنت ← دلزدگی زناشویی	مستقیم	۰/۰۲۳	۰/۲۱۰	۰/۰۰۴	۵۲/۵	۰/۰۰۱
پرخاشگری ارتباطی پنهان ← دلزدگی زناشویی	مستقیم	۰/۰۱۴	۰/۱۹۲	۰/۰۰۳	۶۴	۰/۰۰۱
کیفیت رابطه زوجی ← دلزدگی زناشویی	مستقیم	-۰/۰۶۲	-۰/۵۱۷	۰/۰۰۵	۱۰۳/۴	۰/۰۰۱
اعتیاد به اینترنت ← دلزدگی زناشویی	کل	۰/۰۴۲	۰/۳۷۷	۰/۰۰۵	۷۵/۴	۰/۰۰۳
خطای پرخاشگری ارتباطی پنهان ↔ خطای کیفیت رابطه زوجی	همبستگی	-۶۵/۸۰۲	-۰/۵۱۲	۷/۸۵۷	۰/۰۶۵	۰/۰۰۰۱

جدول ۴. نتایج آزمون بوت استراپ برای سنجش اثر غیر مستقیم مدل پژوهش

متغیرها	ضریب غیراستاندارد	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	حد بالا	حد پایین	معناداری
اعتماد به اینترنت ← پرخاشگری ارتباطی پنهان ← دلزدگی زناشویی	۰/۰۰۴	۰/۰۳۹	۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	۰/۰۰۹	۰/۰۰۲
اعتماد به اینترنت ← کیفیت رابطه زوجی ← دلزدگی زناشویی	۰/۰۱۴	۰/۱۲۸	۰/۰۰۳	۰/۰۰۸	۰/۰۲۱	۰/۰۰۲

• بحث

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش میانجی‌گر پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی در رابطه بین اعتماد به اینترنت و دلزدگی زناشویی انجام شد. نتایج تحلیل میانجی نشان داد که اثر مستقیم اعتماد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی معنادار است. نتایج این پژوهش همسو با سایر پژوهش‌ها است (باقری و همکاران، ۲۰۲۳؛ صباغ و همکاران، ۲۰۲۰) که نشان دادند بین اعتماد به اینترنت با دلزدگی زناشویی رابطه مثبت و معناداری برقرار است؛ به طوری که با افزایش اعتماد به اینترنت یکی از زوجین، دلزدگی زناشویی هم افزایش می‌یابد. شواهد حمایتی پیشین نیز حاکی از آن است که اعتماد به اینترنت به عنوان یک اپیدمی قرن ۲۱، به شیوه‌های مختلفی ممکن است منجر به دلزدگی زناشویی و کاهش رضایت از رابطه شود؛ به طوری که نتایج پژوهش صباغ و همکاران (۲۰۲۰)، با در نظر داشتن پیامدهای نامطلوب اعتماد به اینترنت در نارضایتی زندگی زوجی، بیان کردند که یکی از عوامل ناخرسندی و اختلال در رابطه، می‌تواند از اعتماد به اینترنت نشأت گیرد؛ بدین صورت که وابستگی روانی به شبکه‌های اجتماعی مجازی با فراهم آوردن زمینه گسستگی و فاصله عاطفی بین زوجین، منجر به کاهش ارتباطات، نداشتن مشارکت عاطفی و کاهش صمیمیت زوجین می‌شود و در طی زمان با انباشت رنجش و خشم و ناامیدی بیشتر به رابطه، زمینه‌ی سرخوردگی و دلزدگی زناشویی آنها فراهم می‌شود. از سوی دیگر، طبق مدل شناختی- رفتاری دیویس (۲۰۰۱)، موقعیت‌های ناخوشایند، افکار و احساسات منفی، به عنوان محرک‌هایی برای استفاده مشکل‌ساز از اینترنت به منظور فرار و اجتناب از شرایط استرس‌زا عمل می‌کنند که سبب ترویج و حفظ پاسخ ناسازگارانه می‌شود؛ بدین صورت که در شرایط نارضایتی بین فردی با همسر، استفاده از اینترنت به عنوان روش موقتی و کوتاه مدت، راهی برای تسکین عاطفی و نیز کاهش خلق منفی و استرس تجربه شده در رابطه تلقی می‌شود؛ اما در طولانی مدت سبب می‌شود تا زمان اختصاص دادن به فعالیت مشترک با همسر کاهش یابد و استفاده مشکل‌ساز از اینترنت به طور مثبتی تقویت شود که با تکرار این چرخه معیوب، زمینه بروز دلزدگی زناشویی پدیدار می‌شود (کازوکریا و همکاران، ۲۰۲۲؛ صباغ و همکاران، ۲۰۲۰). یافته دیگر این پژوهش نشان داد که اثر غیر مستقیم اعتماد به اینترنت بر دلزدگی زناشویی از طریق کیفیت رابطه زوجی معنادار است. به عبارت دیگر، کیفیت رابطه زوجی در رابطه بین اعتماد به اینترنت و دلزدگی زناشویی نقش میانجی‌گر دارد. این یافته با نتایج سایر پژوهش‌ها (یام، ۲۰۲۳) همسو است که نشان می‌دهند تمرکز بر گوشه‌نشینی و طول روابط عاشقانه باعث کاهش کیفیت رابطه زوجی و نیز نارضایتی زناشویی می‌شود. در راستای تبیین این یافته، می‌توان اذعان کرد که اعتماد به اینترنت یکی از زوجین با تضعیف تعامل سازنده زناشویی، سبب کاهش کیفیت و کمیت رابطه زوجی از جمله کاهش صمیمیت عاطفی و رضایت جنسی می‌شود و در نهایت، با ایجاد خلاء و گسستگی در تعاملات همسری و زناشویی و نیز جایگزینی دنیای واقعی با دنیای مجازی، زمینه بروز دلزدگی زناشویی فراهم می‌شود (باقری و همکاران، ۲۰۲۳؛ تبرزن و همکاران، ۲۰۲۲). از سوی دیگر، از آنجاکه عدم برآورده شدن نیازهای روانی- اجتماعی زوجین همراه با فقدان ارتباط مناسب با یکدیگر سبب کاهش کیفیت رابطه زوجی و به تبع آن پریشانی رابطه و سطوح بالای استرس مزمن می‌شود (هرزبرگ و همکاران، ۲۰۲۲). لذا منطبق بر تئوری جابه‌جایی کرات و همکاران (۱۹۹۸)، می‌توان گفت که در چنین خلأی، فضای مجازی و اعتماد به اینترنت راهی برای گریز و جبران فشارها و تنش‌های زندگی زناشویی تلقی می‌شود تا آنها حواس خود را از افکار و احساسات منفی نسبت به شریک زندگی خود منحرف کنند (باقری و همکاران، ۲۰۲۳؛ سان و همکاران، ۲۰۲۱). در نهایت، با نبود درک صحیح زوجین از چنین الگوهای ارتباطی معیوب، زمینه کاهش کیفیت رابطه زناشویی و به تبع آن دلزدگی زناشویی فراهم می‌شود (تبرزن و همکاران، ۲۰۲۲). یافته دیگر این پژوهش حاکی از آن بود که پرخاشگری ارتباطی پنهان می‌تواند به عنوان یکی دیگر از متغیرهای میانجی در رابطه بین اعتماد به اینترنت با دلزدگی مطرح شود. به عبارت دیگر همسو با سایر پژوهش‌ها (آجبریا، ۲۰۲۱) نشان داده شده است که اعتماد به اینترنت با افزایش مشارکت در رفتارهای پرخاشگرانه همراه است. از سوی دیگر افزایش پرخاشگری ارتباطی پنهان همسو با پژوهش‌های دیگر (جیورتس

و همکاران، ۲۰۱۸) با کاهش رضایت از رابطه و دلزدگی زناشویی همراه است. در راستای تبیین این یافته، می‌توان به تئوری ناکامی-پرخاشگری اشاره داشت؛ بدین صورت که اعتیاد به اینترنت یکی از زوجین که در پی نارضایتی و سرخوردگی از رابطه عاشقانه و کمبود حمایت اجتماعی و عاطفی بروز می‌کند (کازوکریا و همکاران، ۲۰۲۲). با ایجاد پیامدهای منفی همچون کاهش ارتباطات عاطفی و نادیده گرفتن شریک زندگی، زمینه بروز رفتارهای پرخاشگرانه پنهان را به‌عنوان یک واکنش رفتاری متداول برای ابراز نارضایتی از رابطه و مقابله با موقعیت ناخوشایند فراهم می‌کند. به طوری که، رفتارهای پرخاشگرانه پنهان جایگزینی برای ارتباط مستقیم زوجین می‌شود و به آنها این امکان را می‌دهد که به‌طور غیرمستقیم، احساسات و نگرانی‌های مرتبط با رابطه زناشویی را به یکدیگر منتقل نمایند. بنابراین با کاهش رضایت از رابطه زوجی و نیز تشدید ناکامی، دلزدگی زناشویی رخ می‌دهد (جیورتس و همکاران، ۲۰۱۸؛ کراگلانسکی و همکاران، ۲۰۲۳). از سوی دیگر، طبق تئوری خودتنظیمی تورسن و ماهونی (۱۹۷۴)، افراد با منابع خودتنظیمی بالا، قادر هستند با حفظ خودکنترلی خود به انجام رفتارهای مناسب بپردازند. لذا، استفاده بیش از حد از اینترنت می‌تواند این منابع خودتنظیمی را از بین ببرد و توانایی افراد برای مدیریت احساسات و اتخاذ استراتژی‌های مقابله‌ای مؤثر در رابطه زوجی را مختل کند. لذا کاهش خودتنظیمی زوجین، می‌تواند به پرخاشگری ارتباطی پنهان به‌عنوان یک مکانیسم مقابله‌ای ناسازگار کمک کند و منجر به دلزدگی زناشویی شود (آجبریا، ۲۰۲۱).

• نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به سازوکار و پویایی پیچیده بین اعتیاد به اینترنت و دلزدگی زناشویی در بین زنان متأهل از طریق بررسی نقش میانجی گر پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زناشویی پرداخت. یافته‌های فعلی نشان داد که اعتیاد به اینترنت یکی از زوجین که در پی نارضایتی و سرخوردگی از رابطه عاشقانه و کمبود حمایت عاطفی بروز می‌کند، با ایجاد پیامدهای منفی همچون کاهش ارتباطات عاطفی و نادیده گرفتن شریک زندگی، زمینه بروز رفتارهای پرخاشگرانه پنهان را به‌عنوان یک واکنش رفتاری متداول برای ابراز نارضایتی از رابطه و مقابله با موقعیت ناخوشایند فراهم می‌کند و جایگزینی برای ارتباط مستقیم زوجین می‌شود و به آنها این امکان را می‌دهد که به‌طور غیرمستقیم، احساسات و نگرانی‌های مرتبط با رابطه زناشویی را به یکدیگر منتقل نمایند و در نهایت، با کاهش رضایت از رابطه زوجی و نیز تشدید ناکامی، دلزدگی زناشویی رخ می‌دهد.

از سوی دیگر، اعتیاد به اینترنت یکی از زوجین با تضعیف نمودن تعامل سازنده زناشویی، سبب کاهش کیفیت و کمیت رابطه زوجی از جمله کاهش صمیمیت عاطفی و رضایت جنسی می‌شود. بنابراین، با ایجاد خلاء و گسستگی در تعاملات همسری و زناشویی و نیز جایگزینی دنیای واقعی با دنیای مجازی، زمینه بروز دلزدگی زناشویی فراهم می‌شود.

لذا باتوجه به یافته‌های پژوهش، به درمانگران حیطه زوج درمانی توصیه می‌شود که ضمن آگاهی داشتن از خطرات استفاده بیش از حد از اینترنت در روابط زناشویی، مداخله‌ها و راهبردهای هدف‌مند را با هدف توانمندسازی زوج‌ها برای ترویج عادات سالم‌تر استفاده از اینترنت، جهت جلوگیری از پیامدهای منفی رابطه از جمله دلزدگی عاطفی در بین زوج‌ها طراحی کنند و در ارائه برنامه‌های آموزشی و درمانی به زوجین، به نقش مهم پرخاشگری ارتباطی پنهان و کیفیت رابطه زوجی در سازوکار این ارتباط توجه کنند تا ضمن ارتقای بهزیستی زناشویی و ایجاد تعاملات سازنده‌تر زوجی، دلزدگی زناشویی کاهش یابد.

این پژوهش همانند سایر پژوهش‌ها، محدودیت‌ها و پیشنهادهایی دارد که نخست می‌توان به اختصاص جامعه مورد پژوهش به شهر تهران اشاره داشت که باتوجه به عامل فرهنگ، تعمیم یافته‌های این پژوهش به سایر مناطق جغرافیایی را با محدودیت مواجه می‌سازد. لذا پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های مشابه، در مناطق دیگر و در فرهنگ‌های متفاوت تکرار شود. علاوه بر این، نتایج و ارزیابی پژوهش وابسته به ابزارهای خودگزارشی همانند پرسشنامه آنلاین بود که به‌منظور کسب اطلاعات دقیق‌تر، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش‌ها و ابزارهای دیگری نظیر روش‌های کیفی استفاده شود.

• تعارض منافع

تعارض منفعی بین نویسندگان پژوهش حاضر وجود ندارد.

• تقدیر و تشکر

از تمامی زنان متأهلی که با مشاکت خود، ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، سپاسگزاریم.

• منابع

- Adib Rad, N., & Adib Rad, M. (1384). Investigating the relationship between relationship beliefs and couple burnout and comparing it in women seeking divorce and women wanting to continue living together. *Counseling Research (News and Counseling Research)*, 4 (13), 99-110. (Persian)
- Agbaria, Q. (2021). Internet Addiction and Aggression: The Mediating Roles of Self-Control and Positive Affect. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19 (4), 1227-1242. doi:10.1007/s11469-019-00220-z
- Alavi S. S. (2010). Psychometric properties of Young internet addiction test. *International Journal of Behavioral Sciences*, 4 (3), 183-189. (Persian)
- Almasi, S., Liaqat, R., & Hosseini, M. (2021). Psychometric properties of Internet addiction test and its relationship with aggression among 20-30-year-old youth in Tehran. *PSYCHOMETRY*, 10 (38), 7-20. (Persian)
- Bagheri, R., Ostovar, S., Griffiths, M. D., & Mohd Hashim, I. H. (2023). Server connection versus marital disconnection: An investigation of the effect of internet addiction on couple burnout in Iran. *Technology in Society*, 72, 102163. doi:doi.org/10.1016/j.techsoc.2022.102163
- Brito, A., Lima, C., Brito, K., Freire, R., Messias, R., Rezende, L., Silveira, M. (2023). Prevalence of internet addiction and associated factors in students. *Estudos de Psicologia (Campinas)*, 40. doi:10.1590/1982-0275202340e200242
- Byrne, B. M. (2016). Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming (3rd ed.). *New York: Routledge*.
- Carroll, J. S., Nelson, D. A., Yorgason, J. B., Harper, J. M., Ashton, R. H., & Jensen, A. C. (2010). Relational aggression in marriage. *Aggressive Behavior*, 36 (5), 315-329. doi:doi.org/10.1002/ab.20349
- Chonody, J. M., Gabb, J., Killian, M., & Dunk-West, P. (2018). Measuring Relationship Quality in an International Study: Exploratory and Confirmatory Factor Validity. *Res Soc Work Pract*, 28 (8), 920-930. doi:10.1177/1049731516631120
- Colton, K. C., Godleski, S. A., & Crane, C. A. (2023). Applying a bifactor model to the functions of relational aggression: Associations with hostile attribution biases and difficulties with emotion regulation. *Aggressive Behavior*, 49 (1), 58-67. doi: 10.1002/ab.22053
- Coolidge, F. L. (2006). *Statistics: A gentle introduction* (2nd ed.). *Thousand Oaks, CA: Sage*.
- Cuzzocrea, F., Gugliandolo, M. C., Costa, S., Kuss, D. J., & Liga, F. (2022). Couples' Relationship Satisfaction and Problematic Internet Use-A Dyadic Response Surface Analysis. *Qwerty-Open and Interdisciplinary. Journal of Technology, Culture and Education*.
- Damari, B., Masoudi Farid, H., Hajebi, A., Derakhshannia, F., & Ehsani-Chimeh, E. (2022). Divorce Indices, Causes, and Implemented Interventions in Iran. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 28 (1), 76-89. doi:10.32598/ijpcp.28.1.3455.1 (Persian)
- Davis, R. A. (2001). A Cognitive-Behavioral Model of Pathological Internet Use. *Computers in Human Behavior*, 17 (2), 187-195. doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8
- Fatehi, N., Kachooei, M., & Gholami-Hosnaroudi, M. (2021). The Causal Model of Couple Burnout Based on Irrational Relationship Beliefs, Non-adaptive Strategies of Cognitive Emotion Regulation, and Psychological Capital. *International Journal of Behavioral Sciences*, 15 (2), 120-126. doi:10.30491/ijbs.2021.263310.1448
- Gewirtz-Meydan, A., & Finzi-Dottan, R. (2018). Narcissism and Relationship Satisfaction from a Dyadic Perspective: The Mediating Role of Psychological Aggression. *Marriage & Family Review*, 54 (3), 296-312. doi:10.1080/01494929.2017.1359814
- Haj Hosseini, Shadi, Fathi, Laden, & Fathi Ashtiani. (2022). Psychometric properties and factorial structure of Persian version of smartphone addiction scale (SAS). *Journal of Psychology*, 101 (26), 24-34. doi: 20.1001.1.18808436.1401.26.1.8.5 (Persian)
- Herzberg, P. Y., Wildfang, S., & Quittschalle, J. (2022). The Association Between Relationship Orientation, Relationship Quality and Sexual Satisfaction. *International Journal of Applied Positive Psychology*, 7 (3), 439-459. doi:10.1007/s41042-022-00076-0
- Jamshidian Naeini, Y., Rezaei Sharif, A., & Sadri Damirchi, E. (2021). Validation and Standardization of Relationship Quality (RQ) Questionnaire. *Preventive Counseling*, 2 (3), 51-58.
- Joki Perdani, S., Rezki Perdani, S., Mahirah, M., & Abdul Rashid Abdul, A. (2023). Sustaining long-distance relationship through love, trust, and dedication among married couples. *MANU Jurnal Pusat Penataran Ilmu dan Bahasa*, 34 (1), 63 - 80. doi:10.51200/manu.v34i1.4475
- Kaveh Farsani, Zabiholeh, Nazarifar, & Mahmoudi Najafabadi. (2023). Evaluating the pattern of relationship between mindfulness and quality of marital relationship with the mediation of pleasurable beliefs and gratitude. *Journal of Psychology*, 105 (27), 1-9. doi: 20.1001.1.18808436.1402.27.1.8.2 (Persian)
- Khazaei, S., Navabinejad, S., Farzad, V., & Zahrakar, K. (2016). The Investigating of Psychometric properties of Covert Relational Aggression Scale. *Journal title*, 10 (2), 75-88. doi: 10.18869/acadpub.rph.10.2.75 (Persian)
- Kline, R., & St, C. (2022). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*: Guilford publications.

- Kruglanski, A. W., Ellenberg, M., Szumowska, E., Molinario, E., Speckhard, A., Leander, N. P., Bushman, B. J. (2023). Frustration-aggression hypothesis reconsidered: The role of significance quest. *Aggress Behav*, 49 (5), 445-468. doi:10.1002/ab.22092
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukophadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *American psychologist*, 53 (9), 1017.
- Maghsoodi, S., & Vafadoost, Z. (2023). The study of the relationship between addiction to social networks and marital satisfaction: A cross-sectional study in Kerman, Iran. *Social Determinants of Health*, 9 (1), 1-10. doi:10.22037/sdh.v9i1.38645
- Mikaeili, N., Eyni, S., Mousavi, S. E., & Ebadi, M. (2023). Mediating role of relational aggression in the association between infertility stigma and marital relationship distress in infertile women. *Women & health*, 63 (9), 756-765. https://doi.org/10.1080/03630242.2023.2265497
- Mohammadi, Mohammad, Ejei, Javad & Gholamali Lavasani Massoud. (2018). The Effectiveness of Training of Emotionally-Focused Approach on Couple Burnout and Couples Tendency for Divorce. *Journal of Psychology*, 4 (22), 362-378 (Persian)
- Nejatian, M., Alami, A., Momeniyan, V., Delshad Noghabi, A., & Jafari, A. (2021). Investigating the status of marital burnout and related factors in married women referred to health centers. *BMC Women's Health*, 21 (1), 25. doi:10.1186/s12905-021-01172-0
- Nitzl, C., Roldan, J. L. & Cepeda, G. (2016). Mediation analysis in partial least squares path modeling. *Industrial Management & Data Systems*, 116 (9), 1849-1864. doi:10.1108/IMDS-07-2015-0302
- Pines, A. (1996). Couple Burnout: Causes and Cures. *Taylor & Francis: Routledge*, 1-286.
- Ross, J. M., Nguyen, T. P., Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2022). Three tests of the Vulnerability-Stress-Adaptation Model: Independent prediction, mediation, and generalizability. *Front Psychol*, 13, 921485. doi:10.3389/fpsyg.2022.921485
- Sabbagh, Z., Salehzadeh, M., & Zareei, H. (2020). Marital burnout and dependence on virtual social networks: Difference between women and men. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 22 (5), 293-300. doi:10.22038/jfmh.2020.17342
- Siadat, F., Koraei, A., Shahbazi, M., & Dasht Bozorgi, Z. (2023). Relationship Between Attachment Behaviors and Marital Trust Among Nurses with the Mediating Role of Covert Aggression. *Journal of Client-centered Nursing Care*, 9, 79-88. doi:10.32598/JCCNC.9.1.485.1
- Sun, X., Li, B. J., Zhang, H., & Zhang, G. (2023). Social media use for coping with stress and psychological adjustment: A transactional model of stress and coping perspective. *Frontiers in Psychology*, 14. doi:10.3389/fpsyg.2023.1140312
- Sun, Y., & Zhang, Y. (2021). A review of theories and models applied in studies of social media addiction and implications for future research. *Addict Behav*, 114, 106699. doi: 10.1016/j.addbeh.2020.106699
- Tabarzan, S., Hooman, F., & Bakhtiarpour, S. (2022). Investigating the Relationship among the Quality of Married Life, Internet Addiction, and Mindfulness in Women with Breast Cancer: The Mediating Role of Sexual Satisfaction. *Women's Health Bulletin*, 9 (4), 251-258. doi:10.30476/whb.2022.96842.1195
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2018). Using multivariate statistics (7 ed.). Pearson.
- Taqizadeh Firouzjani, I., Zohreh, S., Taghadosi, M., & Habibabadi, B. (2018). Psychometric Properties of the Relationship Quality Scale (RQ). *Payesh (Health Monitor) Journal*, 17 (1), 85-94. (Persian)
- Thoresen, C. E., & Mahoney, M. J. (1974). Behavioral self-control. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- White, G., & Leontyeva, A., (2023). Tweet Your Heart Out: The Personality Correlates and Affective Consequences of Social Media Use on Close Relationships and Psychological Health. *J Ment Health Soc Behav*, 5 (1), 177.
- Xu, M., Johnson, L. N., & Coyne, S. M. (2023). The Influence of Relational Aggression and Attachment Insecurity on Sexual Dissatisfaction: Using the Actor-Partner Interdependence Mediation Model. *Contemporary Family Therapy*. doi:10.1007/s10591-023-09662-z
- Yam, F. C. (2023). The Relationship Between Partner Phubbing and Life Satisfaction: The Mediating Role of Relationship Satisfaction and Perceived Romantic Relationship Quality. *Psychol Rep*, 126 (1), 303-331. doi:10.1177/00332941221144611
- Young, K. S., & (2009). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *Cyber Psychology & Behavior*, 1 (3), 237-244. doi:10.1089/cpb.1998.1.237